

PRAKTIJKBOEK

FAMILIAAL VERMOGENSRECHT

Walter PINTENS

Gewoon hoogleraar K.U.Leuven

Honorary professor U. Saarbrücken

Sven MOSSELMANS

Rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent

Vrijwillig wetenschappelijk medewerker K.U.Leuven

Charlotte DECLERCK

Assistent K.U.Leuven

Advocaat

Tweede druk

Praktijkboek familiaal vermogensrecht (tweede druk)
Walter Pintens, Sven Mosselmans en Charlotte Declerck

Afbeelding cover: Les Loisirs – Hommage à Louis David, Fernand Léger © Photo CNAC/MNAM,
Dist. RMN/Jean-François Tomasian © Sabam, Belgium 2009

© 2009 Intersentia
Antwerpen – Oxford
www.intersentia.be

ISBN 978-90-5095-883-7
D/2009/7849/11
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgevers.

VOORWOORD

Dit praktijkboek is bedoeld als werkmateriaal bij de colleges en werkcolleges familiaal vermogensrecht die aan de K.U.Leuven worden gedoceerd. Het vormt aldus een aanvulling bij het uitgebreide handboek van W. Pintens, B. Van Der Meersch en K. Vanwinckelen, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers, 2002 alsook bij de beknopte handleiding van W. Pintens, K. Vanwinckelen en J. Du Mongh, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, derde druk, Antwerpen, Intersentia, 2008. Het boek bevat zowel een jurisprudentiebundel als een reeks praktische toepassingen.

De selectie van de uitspraken voor de jurisprudentiebundel werd doorgevoerd aan de hand van meerdere criteria. Op de eerste plaats worden een aantal uitspraken afgedrukt die gelden als basisarresten en toelaten de algemene beginselen van het familiaal vermogensrecht in te oefenen. Het belang van de cassatierechtspraak is de laatste jaren ten aanzien van bijna alle onderdelen van het familiaal vermogensrecht toegenomen. Vervolgens worden een aantal cases opgenomen uit de lagere rechtspraak, die zeer specifieke punten behandelen en toelaten verschillende standpunten te confronteren. Elke uitspraak is van een beknopte annotatie met rechtspraak en rechtsleer voorzien. In vergelijking met de eerste editie werd het aantal cases merkkelijk uitgebreid. Tal van uitspraken werden uitgewisseld omdat thans meer hogere rechtspraak voorhanden is.

De praktische toepassingen omvatten een model van advies voor de rechtspraktijk en cases die de regels betreffende de vereffening-verdeling van de huwelijksgemeenschap en de nalatenschap illustreren. Hier wordt ook ingegaan op de beheersafrekening van de post-communautaire onverdeeldheid en de aanrekening van onderhoudsgeld en woonstvergoeding. De cases werden aangepast aan de recente hervormingen zoals het echtscheidingsrecht en het erfrecht van de wettelijke samenwoner.

De auteurs hopen dat dit praktijkboek ook voor de rechtspraktizijn van nut kan zijn. De beknopte annotaties bij de geselecteerde rechtspraak maken het mogelijk een conclusie te onderbouwen en een vonnis te motiveren. De cases over de vereffening-verdeling kunnen als leidraad worden gebruikt bij de opstelling van de staat van vereffening en bij de formulering van de zwaarigheden.

Graag dank ik mijn co-auteurs Charlotte Declerck en Sven Mosselmans voor hun belangrijke bijdrage en voor hun grote zorgzaamheid bij de uitgave van dit boek.

W. Pintens

INHOUD

Voorwoord	v
Lijst van gebruikte afkortingen	xv
Verkort geciteerde literatuur	xvii

DEEL I. HUWELIJKSVERMOGENSRECHT

HOOFDSTUK I. RECHTEN EN PLICHTEN VAN ECHTGENOTEN	3
I. Verplichting tot hulp en bijdrage in de lasten van het huwelijk	3
1. Cass. 22 april 1976	3
2. Cass. 27 november 2007	5
II. Bescherming van de gezinswoning	7
3. Cass. 22 maart 1991	7
4. Bergen 18 oktober 1977	8
5. Brussel 5 mei 1987	10
III. Opening van een bankrekening	13
6. Gent 11 oktober 1985	13
IV. Rechterlijke machtiging en gerechtelijke indeplaatsstelling	14
7. Vred. Marchienne-au-Pont 19 februari 1996	14
V. Hoofdelijkheid inzake schulden voor de huishouding	17
8. Cass. 15 oktober 1999	17
9. Cass. 14 mei 2004	19
10. Gent 6 januari 1998	21
11. Gent 5 september 2007	23
VI. Dringende voorlopige maatregelen	26
12. Cass. 25 april 1985	26
13. Cass. 20 februari 2006	27
14. Cass. 29 mei 2006	30
15. Vred. Ciney 28 juni 1978	35
VII. Nietigheid van rechtshandelingen	38
16. Cass. 27 november 1987	38
17. Cass. 20 december 1996	40
18. Cass. 24 april 1998	42
19. Bergen 13 januari 2005	42
 HOOFDSTUK II. WETTELIJK STELSEL	 49
I. Baten	49
20. Arbitragehof 26 mei 1999	49
21. Cass. 3 november 1988	55
22. Cass. 8 april 1994	58
23. Brussel 29 juni 1979	61
24. Gent 25 maart 2004	62

	25. Gent 9 februari 2006	64
	26. Brussel 20 december 2007	67
	27. Rb. Luik 12 januari 1998	71
II.	Lasten	74
	28. Cass. 10 september 1987	74
	29. Cass. 27 mei 1991	76
	30. Cass. 6 november 1995	78
	31. Cass. 20 maart 1997	81
	32. Beslagr. Gent 8 april 2004	82
III.	Bestuur	90
	33. Cass. 8 november 1990	90
	34. Cass. 21 december 1990	91
	35. Brussel 7 november 2003	93
IV.	Ontbinding	97
	36. Cass. 1 maart 1979	97
	37. Cass. 21 november 1980	98
	38. Cass. 15 juni 1999	100
	39. Cass. 4 mei 2001	101
	40. Antwerpen 25 juni 2003	105
	41. Bergen 22 mei 2006	107
V.	Vereffening-verdeling	108
	42. Cass. 6 april 1990	108
	43. Cass. 23 mei 1991	110
	44. Cass. 26 november 1993	112
	45. Cass. 12 november 1998	114
	46. Gent 24 juni 1982	116
	47. Luik 14 december 1994	117
	48. Luik 20 december 2006	119
HOOFDSTUK III. CONVENTIONELE STELSELS		123
I.	Gemeenschapsstelsels	123
	49. Arbitragehof 23 november 2005	123
	50. Cass. 23 november 2001	127
	51. Cass. 17 september 2007	129
	52. Gent 9 november 2006	131
	53. Antwerpen 24 juni 2008	132
II.	Scheidingsstelsels	137
	54. Cass. 20 oktober 1978	137
	55. Antwerpen 5 oktober 2004	139
HOOFDSTUK IV. OVERGANGSRECHT		147
	56. Arbitragehof 22 januari 2003	147
	57. Cass. 27 april 1990	151
	58. Cass. 26 juni 1992	154
	59. Cass. 15 april 1999	155
	60. Cass. 6 juni 2005	158

DEEL II. SAMENWONINGSRECHT

HOOFDSTUK I. WETTELIJKE SAMENWONING	163
61. Arbitragehof 23 januari 2002	163
62. Vred. Zomergem 27 mei 2005	165
HOOFDSTUK II. FEITELIJKE SAMENWONING	169
63. Cass. 10 juni 1976	169
64. Bergen 6 oktober 1994	170
65. Rb. Brussel 12 februari 2002	171
66. Rb. Gent 28 juni 2005	174
HOOFDSTUK III. FAMILIAALVERMOGENSRECHTELIJKE OVEREENKOMSTEN	181
67. Antwerpen 10 februari 1988	181
68. Gent 16 december 2004	184
69. Antwerpen 19 maart 2008	187
70. Rb. Nijvel 31 mei 1994	191

DEEL III. SCHENKINGEN

HOOFDSTUK I. BEGRIP EN CONSTITUTIEVE BESTANDDELEN	195
71. Cass. 3 april 1970	195
72. Antwerpen 1 februari 2006	196
HOOFDSTUK II. GRONDVEREISTEN	199
I. Toestemming	199
73. Luik 19 maart 2002	199
II. Bekwaamheid	201
74. Cass. 4 april 1974	201
75. Cass. 28 april 1995	202
76. Brussel 15 november 2007	205
III. Voorwerp	208
77. Cass. 15 november 1990	208
IV. Oorzaak	210
78. Cass. 13 november 1953	210
79. Cass. 16 november 1989	212
80. Brussel 28 mei 2002	214
V. Modaliteiten	215
81. Cass. 26 januari 1984	215
82. Antwerpen 26 maart 1984	217
HOOFDSTUK III. VORMVEREISTEN	221
83. Cass. 5 november 1976	221
84. Cass. 19 mei 1994	224
85. Cass. 1 maart 2007	226
86. Gent 18 januari 2007	231

HOOFDSTUK IV. HANDGIFT	235
87. Luik 3 december 1986	235
88. Bergen 5 mei 1987	237
89. Gent 11 oktober 2004	239
90. Antwerpen 24 december 2007	245
HOOFDSTUK V. VERMOMDE SCHENKING	249
91. Cass. 19 december 1991	249
92. Luik 9 januari 2007	251
HOOFDSTUK VI. ONRECHTSTREEKSE SCHENKING	255
93. Bergen 22 november 2005	255
94. Luik 2 juni 2006	256
95. Antwerpen 3 oktober 2007	258
HOOFDSTUK VII. SCHENKING TUSSEN ECHTGENOTEN	261
96. Cass. 4 december 1924	261
97. Cass. 29 april 1977	262
98. Cass. fr. 25 april 1989	264
HOOFDSTUK VIII. ONTBINDING VAN DE SCHENKING	265
99. Cass. 18 februari 1993	265
100. Cass. 10 november 2005	266
101. Cass. 9 februari 2007	267
 DEEL IV. ERFRECHT	
HOOFDSTUK I. VOORWAARDEN VEREIST OM TE ERVEN	271
102. Cass. 20 december 1945	271
103. Antwerpen 8 mei 2000	272
104. Rb. Antwerpen 15 november 2005	274
105. Rb. Mechelen 3 januari 2007	276
HOOFDSTUK II. WETTELIJKE DEVOLUTIE VAN DE NALATENSCHAP	281
I. Erfrecht van de langstlevende echtgenoot	281
106. Brussel 20 december 1993	281
107. Antwerpen 11 april 2004	283
108. Gent 29 maart 2007	284
II. Rechten van de erfgerechtigde bloedverwanten	289
109. Grondwettelijk Hof 7 november 2007	289
110. Cass. 9 december 1993	294
III. Adoptie en erfrecht	296
111. Brussel 10 mei 2007	296
HOOFDSTUK III. TESTAMENTAIRE TOEWIJZING VAN DE NALATENSCHAP ..	305
I. Definitie en kenmerken	305
112. Cass. 25 april 1957	305

	113. Cass. 29 maart 1958	306
	114. Luik 5 maart 1968	307
II.	Grondvereisten	308
	a. Toestemming	308
	115. Cass. 24 februari 1972	308
	116. Cass. 7 maart 2002	310
	117. Cass. 5 november 2004	312
	118. Brussel 11 mei 2006	315
	119. Bergen 20 juni 2006	317
	b. Bekwaamheid	320
	120. Cass. 26 oktober 1987	320
	121. Cass. 10 januari 2008	325
	122. Vred. Brugge 7 november 2005	326
	c. Voorwerp	329
	123. Cass. 4 maart 1948	329
	124. Cass. 2 mei 1952	331
	125. Cass. 26 november 1982	333
	126. Antwerpen 31 oktober 1985	334
	127. Brussel 13 november 2006	335
	d. Oorzaak	339
	128. Cass. 21 januari 2000	339
	e. Modaliteiten	343
	129. Cass. 28 mei 1942	343
	130. Bergen 28 maart 1979	344
III.	Testamentsvormen	347
	a. Algemeen	347
	131. Cass. civ. fr. 22 juni 2004	347
	b. Openbaar testament	349
	132. Cass. 29 januari 2007	349
	133. Cass. 24 januari 2008	349
	c. Eigenhandig testament	351
	134. Cass. 5 november 1965	351
	135. Cass. 13 juni 1986	355
	136. Cass. 17 maart 1994	356
	137. Cass. 19 januari 2001	359
	138. Cass. 5 september 2003	363
IV.	Interpretatie	365
	139. Cass. 28 oktober 1977	365
	140. Cass. 28 november 1997	367
V.	Nietigheid, herroeping en verval	370
	141. Cass. 24 maart 1955	370
	142. Cass. 20 februari 1970	371
	143. Bergen 19 maart 1986	372
	144. Gent 29 juni 2006	374
	145. Gent 21 december 2006	376
	146. Cass. fr. 28 april 1969	382

VI. Legaten aan rechtspersonen	383
147. Cass. 9 mei 1946	383
148. Bergen 5 december 2005	386
HOOFDSTUK IV. ERFOVEREENKOMSTEN	391
149. Cass. 9 maart 1989	391
150. Cass. 20 april 1989	395
151. Antwerpen 30 juni 2008	398
HOOFDSTUK V. RESERVE	403
152. Grondwettelijk Hof 26 juni 2008	403
153. Cass. 8 november 1963	410
154. Cass. 22 december 1994	413
155. Cass. 13 mei 2005	414
HOOFDSTUK VI. OVERGANG VAN DE NALATENSCHAP	417
156. Cass. 16 juni 1972	417
157. Cass. 10 oktober 1985	418
158. Cass. 13 februari 1998	420
159. Luik 3 maart 1998	422
HOOFDSTUK VII. VEREFFENING-VERDELING VAN DE NALATENSCHAP	427
160. Cass. 5 juli 1878	427
161. Cass. 11 januari 1985	428
162. Cass. 9 april 1999	430
163. Cass. 3 december 1999	432
164. Cass. 12 november 2004	436
165. Cass. 7 september 2006	440
166. Cass. 22 december 2006	441
167. Rb. Gent 18 april 2006	443
 DEEL V. FAMILIALE SCHIKKINGEN	
HOOFDSTUK I. OUDERLIJKE BOEDELVERDELING	449
168. Cass. 22 maart 1968	449
169. Cass. 23 april 1982	451
170. Cass. 1 juni 2007	453
HOOFDSTUK II. DUBBELE AKTE	455
171. Antwerpen 25 juni 1986	455
HOOFDSTUK III. ARTIKEL 918	457
172. Cass. 8 oktober 1992	457
173. Cass. 16 mei 2002	460
174. Gent 29 september 2000	463

HOOFDSTUK IV. ERFSTELLING OVER DE HAND EN FIDEICOMMIS DE RESIDUO	467
175. Cass. 23 juni 1983	467
176. Cass. 30 mei 2003	469
HOOFDSTUK V. MANDAAT POST MORTEM	473
177. Rb. Mechelen 28 februari 2001	473
HOOFDSTUK VI. TRUST	475
178. Rb. Brussel 31 mei 1994	475
<i>DEEL VI. PRAKTISCHE TOEPASSINGEN</i>	
HOOFDSTUK I. VEREFFENING-VERDELING NA ECHTSCHIEDING	483
I. Model van advies	483
II. Eerste oefening	495
III. Tweede oefening	503
HOOFDSTUK II. WOONSTVERGOEDING	519
I. Eerste oefening	519
II. Tweede oefening	524
HOOFDSTUK III. WETTELIJKE DEVOLUTIE	527
I. Eerste oefening	527
II. Tweede oefening	531
III. Derde oefening	534
HOOFDSTUK IV. VEREFFENING-VERDELING NA OVERLIJDEN	539
HOOFDSTUK V. TESTAMENTAIRE DEVOLUTIE	547
I. Eerste oefening	547
II. Tweede oefening	549
ZAAKREGISTER	553

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

Voor Belgische afkortingen wordt verwezen naar Interuniversitaire commissie juridische verwijzingen en afkortingen (ed.), *Juridische Verwijzingen en Afkortingen*, Mechelen, Kluwer, 2008.

<i>Bull.</i>	<i>Bulletin des arrêts de la Cour de cassation</i>
<i>Bull. civ.</i>	<i>Bulletin des arrêts de la Cour de cassation. Chambres civiles</i>
Cass. fr.	Cour de cassation (Frankrijk)
C.c.	Code civil
<i>D.</i>	<i>Recueil Dalloz</i>
<i>D.P.</i>	<i>Dalloz Périodiques</i>
<i>Defrénois</i>	<i>Répertoire du notariat Defrénois</i>
<i>Gaz. Pal.</i>	<i>Gazette du palais</i>
HR	Hoge Raad (Nederland)
<i>Iuvis</i>	<i>Iuvis. Juridisch tijdschrift</i>
<i>JCP</i>	<i>Juris-Classeur Périodique</i>
<i>NJ</i>	<i>Nederlandse Jurisprudentie</i>
<i>S.</i>	<i>Sirey</i>

VERKORT GECITEERDE LITERATUUR

- BAETEMAN, CASMAN en GERLO, Overzicht van rechtspraak (1989-1995). Huwelijksvermogensrecht, *T.P.R.* 1996, 134-340, afgekort als BAETEMAN, Huwelijksvermogensrecht (1989-1995)
- BAETEMAN, GERLO, GULDIX, DE MULDER en LUYPAERS, Overzicht van rechtspraak (1982-1988). Huwelijksvermogensrecht, *T.P.R.* 1990, 153-323, afgekort als BAETEMAN, Huwelijksvermogensrecht (1982-1988)
- BAETEMAN, GERLO en ENGELS, Overzicht van rechtspraak (1976-1981). Huwelijksvermogensrecht, *T.P.R.* 1982, 977-1032, afgekort als BAETEMAN, Huwelijksvermogensrecht (1976-1982)
- BAETEMAN, GERLO en PINTENS, Overzicht van rechtspraak (1996-2002). Huwelijksvermogensrecht, *T.P.R.* 2003, 1139-1242 en 1643-1780, afgekort als BAETEMAN, Huwelijksvermogensrecht (1996-2002)
- CASMAN, *Notarieel familierecht*, Gent, Mys en Breesch, 1991, afgekort als CASMAN
- CASMAN, *Huwelijksvermogensrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1996-, losbl., afgekort als CASMAN, *Huwelijksvermogensrecht*
- COENE, DU MONGH en GEELHAND (red.), *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1988-, (losbl.), afgekort als *Comm.Erf.*
- DELNOY, *L'option héréditaire*, in *Rép. not.*, III, II, Brussel, Larcier, 1994, afgekort als DELNOY
- DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2008, afgekort als DE PAGE, *Régime matrimonial*
- DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, VIII, *Les testaments*, tweede druk, Brussel, Bruylant, 1973, afgekort als DE PAGE, *Les testaments*
- DE PAGE en DEKKERS, *Traité élémentaire de droit civil belge*, IX, *Les successions*, tweede druk, Brussel, Bruylant, 1974, afgekort als DE PAGE, *Les successions*
- DE WILDE D'ESTMAEL, *Les donations*, in *Rép. not.*, III, VII, Brussel, Larcier, 1995, afgekort als DE WILDE D'ESTMAEL
- DE WILDE D'ESTMAEL, THOMASSET en VAN GYSEL, *Les testaments (Forme)*, in *Rép.not.*, III, VIII, Brussel, Larcier, 2006, afgekort als DE WILDE D'ESTMAEL, *Les testaments*
- DILLEMANS, *Testamenten*, in DILLEMANS en VAN GERVEN (ed.), *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, VII, Antwerpen, Standaard, 1977, afgekort als DILLEMANS, *Testamenten*
- DILLEMANS, *Erfrecht*, I, *Toewijzing van de nalatenschap*, in DILLEMANS en VAN GERVEN (ed.), *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, VI, Gent, Story, 1984, afgekort als DILLEMANS, *Erfrecht*
- DILLEMANS, *Huwelijksvermogensrecht*, vierde druk, Brussel, Story-Scientia, 1990, afgekort als DILLEMANS, *Huwelijksvermogensrecht*
- DILLEMANS, PUELINCKX-COENE en PINTENS, Overzicht van rechtspraak (1970-1984). Schenkingen en testamenten, *T.P.R.* 1985, 537-669, afgekort als DILLEMANS, Schenkingen en testamenten (1970-1984)
- DILLEMANS, PUELINCKX-COENE en VERSTRAETE, Overzicht van rechtspraak (1968-1977). Erfenissen, *T.P.R.* 1978, 76-137, afgekort als DILLEMANS, Erfenissen (1968-1977)
- DU MONGH, SAMOY en ALLAERTS, Overzicht van rechtspraak. Feitelijke samenwoning 2000-2007, *T. Fam.* 2008, 4-43, afgekort als DU MONGH, Feitelijke samenwoning (2000-2007)
- GERLO, *Handboek voor familierecht*, II, *Huwelijksvermogensrecht*, vijfde druk, Brugge, die Keure, 2004, afgekort als GERLO
- GERLO, HEYVAERT en SENAËVE (red.), *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1984-, losbl., afgekort als *Comm. Pers.*

- LELEU, Examen de jurisprudence (1997 à 2005). Régimes matrimoniaux, *R.C.J.B.* 2006, 779-876 en *R.C.J.B.* 2007, 91-174, afgekort als LELEU, Régimes matrimoniaux (1997-2005)
- LELEU, Examen de jurisprudence (1982-1996). Régimes matrimoniaux, *R.C.J.B.* 1998, 43-185 en 249-355, afgekort als LELEU, Régimes matrimoniaux (1982-1996)
- LELEU en RAUCENT (ed.), *Les régimes matrimoniaux*, in *Rép. not.*, V, II, Brussel, Larcier, 1997-2002, afgekort als LELEU en RAUCENT
- PAUWELS, *Rechten en plichten van gehuwden. Het primair huwelijksstelsel (art. 212-224 B.W.)*, tweede druk, Leuven, Acco, 1987, afgekort als PAUWELS
- PINTENS en DU MONGH (ed.), *Patrimonium 2006*, Antwerpen, Intersentia, 2006, afgekort als *Patrimonium 2006*
- PINTENS en DU MONGH (ed.), *Patrimonium 2007*, Antwerpen, Intersentia, 2007, afgekort als *Patrimonium 2007*
- PINTENS, DU MONGH en DECLERCK (ed.), *Patrimonium 2008*, Antwerpen, Intersentia, 2008, afgekort als *Patrimonium 2008*
- PINTENS, TORFS en TORFS, *Internationaal testament*, Antwerpen, Kluwer, 1985, afgekort als PINTENS, *Internationaal testament*
- PINTENS, VAN DER MEERSCH en VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers, 2002, afgekort als PINTENS
- PINTENS, VANWINCKELEN en DU MONGH, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, derde druk, 2008, afgekort als PINTENS, *Schets*
- PIRET en PIRSON, Examen de jurisprudence (1939-1948). Régimes matrimoniaux, successions, donations et testaments, *R.C.J.B.* 1949, 253-298, afgekort als PIRET en PIRSON, Régimes matrimoniaux, successions, donations et testaments (1939-1948)
- PIRET en PIRSON, Examen de jurisprudence (1949-1952). Successions, donations et testaments, *R.C.J.B.* 1952, 295-333, afgekort als PIRET en PIRSON, Successions, donations et testaments (1949-1952)
- PIRET en PIRSON, Examen de jurisprudence (1952-1955). Successions et liberalités, *R.C.J.B.* 1956, 115-147, afgekort als PIRET en PIRSON, Successions et liberalités (1952-1955)
- PIRSON, Examen de jurisprudence (1960-1964). Successions et liberalités, *R.C.J.B.* 1966, 143-180, afgekort als PIRSON, Successions et liberalités (1960-1964)
- PUELINCKX-COENE, *Erfrecht*, tweede druk, Antwerpen, Kluwer, 1996, afgekort als PUELINCKX-COENE
- PUELINCKX-COENE, Overzicht van rechtspraak (1985-1992). Giften, *T.P.R.* 1994, 1615-1856, afgekort als PUELINCKX-COENE, Giften (1985-1992)
- PUELINCKX-COENE, GEELHAND en BUYSSENS, Overzicht van rechtspraak (1993-1998). Giften, *T.P.R.* 1999, 779-1117, afgekort als PUELINCKX-COENE, Giften (1993-1998)
- PUELINCKX-COENE en VERSTRAETE, Overzicht van rechtspraak (1978-1987). Erfenissen, *T.P.R.* 1988, 907-1027, afgekort als PUELINCKX-COENE, Erfenissen (1978-1987)
- PUELINCKX-COENE, VERSTRAETE en GEELHAND, Overzicht van rechtspraak (1988-1995). Erfenissen, *T.P.R.* 1997, 133-480, afgekort als PUELINCKX-COENE, Erfenissen (1988-1995)
- PUELINCKX-COENE, VERSTRAETE, GEELHAND en VERHAERT, Overzicht van rechtspraak (1996-2004). Erfenissen, *T.P.R.* 2005, 449-774, afgekort als PUELINCKX-COENE, Erfenissen (1996-2004)
- RAUCENT, *Les liberalités*, derde druk, Brussel, Bruylant, 1991, afgekort als RAUCENT
- RAUCENT, Examen de jurisprudence (1973-1979). Les liberalités et les successions, *R.C.J.B.* 1980, 259-294, afgekort als RAUCENT, Successions et liberalités (1973-1979)
- RAUCENT en GRÉGOIRE, Examen de jurisprudence (1987-1994). Les successions, les partages et les liberalités, *R.C.J.B.* 1996, 397-484, afgekort als RAUCENT en GRÉGOIRE, Successions, partages et liberalités (1987-1994)

- RAUCENT en STAQUET, Examen de jurisprudence (1980-1987). Les libéralités et les successions, *R.C.J.B.* 1989, 666-733, afgekort als RAUCENT en STAQUET, Successions et libéralités (1980-1987)
- RENARD en DARVILLE-FINET, Examen de jurisprudence (1975-1981). Contrat de mariage et régimes matrimoniaux, *R.C.J.B.* 1983, 411-497, afgekort als RENARD en DARVILLE-FINET, Régimes matrimoniaux (1975-1981)
- SACE, *Les testaments (fond)*, in *Rép. not.*, III, VIII, Brussel, Larcier, 1990, afgekort als SACE
- SACE, *Les libéralités*, in *Rép. not.*, III, VI, Brussel, Larcier, 1993, afgekort als SACE, *Les libéralités*
- VAN QUICKENBORNE, *Contractuele erfstelling*, in *A.P.R.*, tweede druk, Brussel, Story-Scientia, 1991, afgekort als VAN QUICKENBORNE
- VAN QUICKENBORNE en DEKKERS, Examen de jurisprudence (1965-1972). Successions et libéralités, *R.C.J.B.* 1975, 93-208, afgekort als VAN QUICKENBORNE en DEKKERS, Successions et libéralités (1965-1972)
- VASTERSAVENDTS, *Praktisch handboek van erfrecht*, Brussel, Larcier, 1975, afgekort als VASTERSAVENDTS